Sənətdən həyata baxış

Mansurovların bəstəkar oğlu – Eldar Mansurov

Bəstəkarla musiqi yaradıcılığı və erməni oğurluqları haqqında fraqmental söhbət

Sevilən bəstəkarımız, Xalq artisti Eldar Mansurov və mərhum qardaşı, kinooperator Aydın Mansurovla bir vaxtlar dövlət televiziyasında birlikdə çalışmışıq. Eldar müəllim musiqi baş redaksiyasına rəhbərlik edirdi. Daha çox yaxınlığım olan Aydınla mən ədəbi-dram verilişləri baş redaksiyasında işləyirdik və birgə ezamiyyətlərimiz zamanı tanınmış Mansurovlar şəcərəsi, o cümlədən atası – tarzən Bəhram Mansurov, qardaşları – Eldar və Elxan Mansurovlar haqqında maraqlı söhbətlərimiz olurdu. Aydın bu barədə fəxrlə, həvəslə danışırdı...

Bu gün "Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri" QSC-nin nəzdindəki bədii şuranın üzvü olan Eldar Mansurov çox ünlü sənətkarlarımızdandır. Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) bəstəkarlıq fakültəsində professor Cövdət Hacıyevin sinfində təhsil alıb. 2005-ci ildə "Əməkdar incəsənət xadimi", 2012-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülüb. Həmin illər aralığında Bəstəkarlar İttifaqının katibi vəzifəsində işləyib. Ötən il milli musiqi sənətinin inkişafında xidmətlərinə görə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilib. Prezidentin fərdi təqaüdçüsüdür.

Bəstəkarla bizim "Xalq qəzeti"nə də ünvan olan Bülbül prospektindəki "göydələn" binanın 12-ci mərtəbəsindəki mənzilində görüşdük. İlk sualım 70-ci illərin əvvəllərində Bakıda "Məşəl" ansamblında iştirakı haqda oldu. Gülümsəyərək dedi:

– Bəli, 1970-ci ildə "Məşəl"ə qatılmışam. Sənət yanğısı o vaxtdan canımdadır. 1971-ci ildən "Qızıl payız" festivallarında çıxış edirdik. Ansamblın iki üzvü vəfat edib, digərləri ilə tez-tez görüşürük...

Bəstəkar zəngin musiqi xəzinəsinə malikdir. 3000-dən artıq mahnı və instrumental musiqisi var. Nəbi Xəzrinin "Gecə döyülən qapılar" dram əsərinə və daha 27 tamaşaya, 28 filmə musiqilər bəstələyib, İki dəfə Səmərqənddə keçirilən Beynəlxalq simpoziumda muğamların tarixi barədə məruzələrlə çıxış edib. "Yeddi gözəl" rok-operası, "Kleopatra" və "Olimp" rok-baletləri, 5 simfoniya, "Mahur-hindi" simfonik muğamı, skripka və simfonik orkestr üçün konsert, bir çox simfonik, kamera və xor əsərlərinin müəllifidir.

Onun mahnı janrında daha geniş şöhrət qazanan əsəri "Bayatılar"dır. Vahid Əzizin sözlərinə bəstələdiyi həmin mahnını ilk dəfə 34 il əvvəl gənc ulduz Brilyant Dadaşova oxudu. Dərhal populyarlıq qazanan və tezliklə "Melodiya" firması tərəfindən val şəklində böyük tirajla çap olunan mahnı keçmiş sovet məkanında geniş yayıldı. "Bayatılar" bu gün də ən sevimli mahnılar sırasındadır. İndiyədək bu uzunömürlü mahnı dünyanı gəzir. Amma Eldar Mansurovun sənətin zirvəsinə daha möhtəşəm və ciddi musiqi əsərləri onu qaldırıb.

– "Bayatılar"ı xatırladınız, – deyə bildirdi. – Bilirsiniz, elə musiqi əsərləri var ki, bəxtlərinə daha çox sevilmək düşür. Leanordo da Vinçinin Cokondadan – "Mona Liza"dan başqa əsəri yox idimi? Var idi. Amma ən çox sevilən o portret oldu. Hər yaradıcı adam tarixdə bir şeylə qalır. Həsənağa Salayevin ən məşhur rolu Oqtay Eloğlu idi. Onun kimi bu rolu heç kim oynaya bilməz. Həmin tamaşaya anam aparırdı məni. Təsir edirdi, baxıb ağlayırdım. "Leyli Məcnun"da Leylini o qədər oynayan olub ki... Biri deyir Nəzakət yaxşı oxuyub, digəri deyir Zeynəb yaxşı oxuyub. Əslində, hamısı yaxşı olub. Amma yadda qalanı, adamı silkələyən tərzdə oxuyanı Rübabə Muradova olub. Onun kimi ikinci Leyli olmayıb. Bəstəkar Arif Məlikovun da xeyli parlaq əsəri olub, lakin "Məhəbbət dastanı" ən yaddaqalanıdır.

Mənim üçün də öz yazdıqlarımın hamısı əzizdir. Təvazökarlıqdan uzaq olmasın, mürəkkəb kompozisiyalı, simfoniya, rok, caz və muğamın sintezini ehtiva edən xeyli sanballı əsərim var. Sadəcə, "Bayatılar"ın üzü daha çox gülüb. Amma yaşımın bu vaxtında istərdim ki, bunlar daha çox ifa olunsun, geniş tanınsın.

Bəstəkarın həmin səpkili əsərlərindən biri atası, UNESCO-da valları çıxan ilk tarzən Bəhram Mansurovun xatirəsinə həsr etdiyi "Bəhramnamə"dir. Layihəsi əvvəlcə albom şəklində musiqisevərlərə təqdim olunub. Sonra layihənin efir ömrü başlanıb: bir il ərzində yerli radiostansiyalarda bu ecazkar musiqi səslənib. Nəhayət, layihə möhtəşəm konsertlə tamamlanıb. 2005-ci ildə Heydər Əliyev Sarayında, UNESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın dəstəyi ilə "Bəhramnamə"-nin təqdimatı keçirilib. Musiqiçilər tamaşaçıları adı simfo-folk-rok olan yeni janrla tanış ediblər. Bəstəkarın qardaşı Elxan Mansurov orkestrin müşayiətilə "Mahur-hindi", "Segah", "Şüştər", "Rast", "Bayatı-Şiraz", "Bayatı-kürd", "Çahargah", "Humayun" muğamları əsasında yazılmış kompozisiyaları atasından yadigar qalmış tarda ifa edib. Bu muğamlar fərqli interpretasiyada – vokal-instrumental variantda populyar müğənni Manana və xanəndə Elbrus Abdulzadənin ifasında səslənib. "Bəhramnamə 2"-də isə ilk dəfə böyük simfonik orkestrdən istifadə edilib. Şərq və Qərb motivləri vahid formada qovuşub.

Yenə də xatirələrə daldı:

-Atam vəfat edəndən sonra çox fikirləşdim ki, ona nə həsr edim. Musiqisinə ən yaxşı forma tarla simfoniyanın əmələ gətirdiyi konsert formasıdır. Elə fərqliliklər axtardım ki, başqaları etməmiş olsun. Fikrət Əmirov muğamı simfonik musiqi ilə qarışdırıb simfonik muğam janrı yaratmışdı. Vaqif Mustafazadə cazla muğamı qarışdırıb caz-muğam janrı qoymuşdu ortaya. Mənsə roker olmuşam, rok musiqini sevmişəm. Odur ki, rokla muğamı qarışdırdım. Bunun sayəsində "Bəhramnamə" janrı yarandı.

Eldar Mansurovun kitabxanasında öz yazdığı "Azərbaycan dəraməd və rəngləri" "Azərbaycan diringi və rəngləri" (Azad Kərimovla), "Azərbaycan qədim el havaları" kitabları xüsusi yer tutur. Diqqətimi ingilis dilində çıxmış təzə bir kitab da cəlb etdi. Baxdım ki, bu, ingilis musiqişünas Mayk Diksonun "Geri dön və təzim et! Mənim musiqili həyatım" kitabıdır. "Burada, orada və hər yerdə" yarımbaşlığında Azərbaycan bəstəkarlarından söhbət açılır. 329-cu səhifədə olan bir abzası olduğu kimi təqdim edirəm:

"Mən iş prosesində gözgörəti heyrət doğuran Azərbaycan bəstəkarlarının yazdığı ecazkar musiqi mətnləri haqqında çox şey öyrəndim. Onlar əsərləri təkcə orada deyil, dünyanın bütün konsert salonlarında səslənməyə layiq bəstəkarlardır. Üzeyir Hacıbəyli, Qara Qarayev, Eldar Mansurov, Vasif Adıgözəlov, Tofiq Quliyev, Arif Məlikov, Maestro Niyazi və inanılmaz Fikrət Əmirov kimi adları biz Qərbdə, sadəcə olaraq, tanımırıq. Bir qisminə Azərbaycansayağı rus irsi hopsa da, bu, zəngin ənənədir, olduqca çox musiqi fərdi şəkildə səslənir. Rus, İran və türk dilləri qarışığıdır, amma Azərbaycanın coğrafi vəziyyətini nəzərə alsaq, gözlənildiyi kimi, tamamilə nadir tərzdə səslənir. 2022"

Eldar Mansurov dedi ki, adının elə böyük korifeylərlə yanaşı çəkilməsi ilə fəxr edir...

Görüşümüz zamanı ona ermənilərin özlərininkiləşdirdiyi "Koçəri" Azərbaycan rəqsi barədə də sual verdim. Bununla bağlı fikirlərini bölüşdü:

– "Köçəri" türkcə köç sözündəndir. Bu sözün ermənilərə aidiyyəti yoxdur. "Köçəri"ni nəyə görə öz adlarına çıxırlar? Çünki dişlərinin dibində şirə qalıb. Keçmişdə, yaxın XIX əsrdə, XX əsrin əvvəllərində onlar bizdən çox şey götürüblər. Özü də az müraciət etdiyimiz, az çalıb-oxuduğumuz, az qala unutduğumuz musiqiləri mənimsəyiblər. Baxın, "Sarı gəlin" nə vaxt dəbə düşdü? Akif İslamzadə oxuyandan sonra. Ondan əvvəl "Sarı gəlin" harada idi? Ermənilər götürmüşdülər onu. Eynilə "Köçəri" kimi. O, kənd musiqisidir, şəhər folkloru deyil. Ermənilərin götürdüklərinin əksəriyyəti kənd folklorudur. Şəhərdəki musiqilər tez-tez səsləndirilir, götürə bilmirlər. Yaxud aşıq havaları. Sayı xeyli var, dəbdə olan isə cəmi 5-6-sıdır. O musiqiləri ki, toz basır, az ifa olunur, ermənilər onları oğurlayır bizdən. Üzərində azca dəyişiklik edib özəlləşdirmək istəyirlər. Ermənilərin öz musiqisi yoxdur. Hamısı ordan-burdan götürmədir.

E.Mansurov daha sonra qeyd etdi ki, ermənilər dolmadan, küftə-bozbaşdan, başqa xörəklərimizdən tutmuş, xalq mahnılarımıza, rəqslərimizə, bəstəkarlıq əsərlərimizə qədər hər şeyə sahib çıxmağı arzulayırlar. Halbuki, bunların heç birinin haylara aidiyyəti yoxdur: "Onların burada vətənləri, dövlətləri olmayıb. Rusların əli ilə bizim torpaqlara gətiriliblər. Ermənilərin oğurluğunun qarşısı daha yüksək səviyyədə alınmalıdır, beynəlxalq mexanizmlər işə düşməlidir. Çünki onlar oğru, yalançı toplumdur. Elə mənim özümün də musiqilərimi oğurlayıblar".

Əlavə edək ki, sırf Azərbaycan yallısının bir növü olan "Köçəri" UNESCO-nun Bəşəriyyətin qeyri-maddi mədəni irsinin Reprezentativ Siyahısına daxil edildikdən sonra da bu havaya əsassız iddialı olan qonşularımız saxtakarlıqlarından əl çəkməyiblər.

Əli NƏCƏFXANLI,
"Xalq qəzeti"